

**ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ТЕРМІНУ «ВЗАЄМОДІЯ» В КОНТЕКСТІ
ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУСПІЛЬСТВА ПІД ЧАС ЗАПРОВАДЖЕННЯ
ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ**

**THE CONCEPT AND ESSENCE OF THE TERM "INTERACTION"
IN THE CONTEXT OF INFORMATION SECURITY OF SOCIETY DURING
THE IMPLEMENTATION OF THE LEGAL REGIME OF MARTIAL STATE**

Метою статті є дослідження законодавчого та наукового висвітлення поняття та сутності терміну «взаємодія» задля його аналізу в контексті інформаційного забезпечення суспільства під час запровадження правового режиму воєнного стану. Статтю присвячено дослідженню законодавчого та наукового розкриття поняття та сутності терміну «взаємодія» задля його аналізу в контексті інформаційного забезпечення суспільства під час запровадження правового режиму воєнного стану. У результаті узагальнено, що взаємодією є спосіб реалізації спільно узгодженої діяльності (забезпечення або виконання завдань), яка визначена спеціальною метою (саме її досягнення), що здійснюється в межах компетенції суб'єктів комунікації. Визначено, що інформаційне забезпечення громадськості про фактичний стан безпекового середовища, пов'язаного із широкомасштабною збройною агресією Російської Федерації проти України є обов'язком держави. Його реалізація покладена на низку суб'єктів, як сектору безпеки та оборони, так і інших представників формування інформаційного простору. Ключовим у зазначеному є те, що всі ці суб'єкти мають діяти спільно та скоординовано задля забезпечення виконання завдань правового режиму воєнного стану. Доведено, що реалізація спільно узгодженої діяльності суб'єктів сектору безпеки та оборони України між собою, а також іншими суб'єктами публічної влади та громадянського суспільства під час запровадження правового режиму воєнного стану є надзвичайно важливою. Належне інформаційне забезпечення громадськості є одним із завдань правового режиму воєнного стану. Його реалізація передбачає вираженість обрання форм підготовки та оприлюднення інформації. Тому у досліджуваному контексті поняття «взаємодія» слід трактувати як спосіб виконання завдань правового режиму воєнного стану сутність якого репрезентує об'єднання зусиль усіх уповноважених суб'єктів інформаційного простору задля позитивного впливу на населення, розповсюдження достовірної інформації, формування патріотичного ставлення та віри у силу та можливості держави відстоювати свої національні інтереси способом реалізації військової сили, а також спонукання якомога більшого числа осіб долучитись до волонтерського руху.

***Ключові слова:** взаємодія, громадськість, комунікація, поінформованість населення, правовий режим воєнного стану, сектор безпеки та оборони, якість та результативність взаємодії.*

The purpose of the article is to study the legislative and scientific coverage of the concept and essence of the term "interaction" for its analysis in the context of information provision of society during the introduction of the legal regime of martial law. The article is devoted to the study of the legislative and scientific disclosure of the concept and essence of the term "interaction" for its analysis in the context of the information support of society during the introduction of the legal regime of martial law. As a result, it is generalized that interaction is a way of implementing a jointly agreed activity (ensuring or performing tasks), a certain special goal (precisely its achievement), carried out

within the competence of the subjects of communication. It is determined that providing information to the public about the actual security status is the responsibility of the state. Its implementation is entrusted to a number of subjects of both the security and defense sector and other representatives of the formation of the information space. The key is that all these actors must act jointly and in a coordinated manner to ensure that the tasks of the legal regime of martial law are met. It has been proven that the implementation of jointly coordinated activities of the subjects of the security and defense sector of Ukraine among themselves, as well as other subjects of public authority and civil society, is extremely important when introducing the legal regime of martial law. Proper information provision of the public is one of the tasks of the legal regime of martial law. Its implementation implies a balanced choice of forms of preparation and disclosure of information. Therefore, in the context under study, the concept of "interaction" should be interpreted as a way to fulfill the tasks of the legal regime of martial law, the essence of which is the unification of the efforts of all authorized subjects of the information space to positively influence the population, disseminate reliable information, form a patriotic attitude and faith in the strength and ability of the state to defend their national interests through the exercise of military force, as well as encouraging as many as possible to join the volunteer movement.

Key words: *communication, interaction, legal regime of martial law, public awareness, public, quality and effectiveness of interaction, security and defense sector.*

Постановка проблеми. Воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення національної безпеки, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень. Сьогодні воєнний стан є особливим правовим режимом діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування та організацій в Україні у виняткових обставинах, пов'язаних тільки з обставинами зовнішнього характеру – необхідністю відбиття агресії проти України або запобігання безпосередній загрозі агресії [1, с. 66]. Тому інформаційне забезпечення співпраці різних гілок влади із громадянським суспільством набуває нового змісту, адже посилюється його значення.

Інформаційне забезпечення спочатку використовувалось для створення єдиного інформаційного фонду, систематизації та уніфікації показників і документів, розроблення засобів формалізованого опису даних тощо [2, с. 30]. Сьогодні зміст поняття «інформаційне забезпечення» істотно змінився. Його тлумачать набагато ширше, не тільки як важливий елемент автоматизованих інформаційних систем обліку, він характеризує стан керованого об'єкта і є основою для прийняття управлінських рішень [2, с. 30] і його нерозривно пов'язують з ефективністю управління: недостовірні дані або їх недостатність можуть породжувати проблеми з прийняттям рішень, що позначається на якості управління в цілому. Позитивним є зростання розуміння важливості інформаційного забезпечення для управління [3, с. 68] будь-якої сфери, а тим більше – під час запровадження правового режиму воєнного стану.

Ведучи мову про інформаційне забезпечення суспільства, слід відштовхуватися від позиціонування цього процесу як вироблення та надання інформаційних продуктів, які висвітлюють діяльність органів влади та призначені для належного інформування громадян про фактичний стан справ щодо конкретного питання. А у розумінні цього дослідження – про стан широкомасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Досліджуване питання побічно розкривається у межах праць таких вчених як: І. Андрощук, А. Бабич, Т. Жук, В. Іваха, М. Ковалів, І. Матієнко-Зубенко, Н. Небітова, К. Серебряк, Л. Терещенко, М. Філоненко, А. Халецька, А. Халецький, Л. Шморгун та ін. Проте у представленому до аналізу формулюванні, досліджувана проблематика не має наукового висвітлення.

Метою статті є дослідження законодавчого та наукового висвітлення поняття та сутності терміну «взаємодія» задля його аналізу в контексті інформаційного забезпечення суспільства під час запровадження правового режиму воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Згідно з формулюванням ч.1 статті 12 Закону України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII усі складові сектору безпеки та оборони є взаємопов'язаними. У п. 2 ч. 2 цієї статті також вказано, що органи, установи, організації та індивідуальні суб'єкти, що залучаються до виконання завдань забезпечення національної безпеки України взаємодіють з органами, які входять до складу сектору безпеки і оборони [4; 5, с. 65].

Звернемо увагу, що поняття «взаємодія» не має однозначного трактування у праві. З погляду філософії, поняття «взаємодія» вживається для фіксації впливу об'єктів один на одного, визначається їх спільною обумовленістю і породженням одним об'єктом іншого [6]; яка тісно пов'язана з поняттям взаємозв'язку і розглядається як одна з форм останнього; суть взаємодії полягає у зворотному впливі предмета чи явища на інший предмет [7]. Великий тлумачний словник сучасної української мови дає наступне визначення: «взаємодія – це взаємний зв'язок між предметами у дії, а також погоджена дія між ким-, чим-небудь, взаємний вплив тіл чи частинок, який зумовлює зміну стану їхнього руху» [8].

Однак, ми погоджуємося із позицією А. Бабиц, що фундаментом дослідження поняття «взаємодія» є насамперед психологія, а точніше, соціальна психологія, яка наголошує на тому, що для будь-якої взаємодії є характерним двосторонній зв'язок між втягненими у процес діяльності особами. Насамперед взаємодія і її змістовне навантаження розкриваються як на рівні окремих контактів, так і в контексті спільної діяльності, тобто такої, яка реалізується спільно з кимось [9, с. 81-82]. Саме тому загальноприйняте розуміння взаємодії позначає таку сумісну дію кількох об'єктів або суб'єктів, при якій результат дії одного з них впливає на інші [10, с. 16]. Це постійна співпраця у вирішенні як значних, так і повсякденних питань, при якій сторони діють відкрито та прозоро [5, с. 67; 11].

Уточнимо, що стаття 18 рамкового Закону України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII «Про правовий режим воєнного стану» регулює взаємодію військового командування та військових адміністрацій з органами державної влади в умовах воєнного стану [12], але її не конкретизує, лише вказуючи, що порядок такої взаємодії визначається Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України.

Загалом в термінології законодавства термін «взаємодія» визначається як: 1) спосіб забезпечення прикордонного контролю, який полягає у спільній діяльності контрольних органів і служб, спрямованій на здійснення пропуску через державний кордон осіб, транспортних засобів та вантажів у межах їх компетенції (у розумінні наказу Адміністрації Держкордонслужби від 29 серпня 2011 р. № 627 «Про затвердження Порядку дій посадових осіб органів охорони державного кордону Державної прикордонної служби України щодо установлення режиму в пунктах пропуску через державний кордон, здійснення контролю за його додержанням, а також організації і забезпечення взаємодії та координації контрольних органів і служб, що здійснюють різні види контролю або беруть участь у забезпеченні режиму в пунктах пропуску через державний кордон»); 2) узгоджені за метою, завданням, місцем, часом та способом виконання завдань дії підрозділів для досягнення мети (у розумінні наказу МВС України від 2 лютого 2016 р. № 74 «Про затвердження Положення про організацію та несення служби з охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України»).

Відповідно, законодавець під взаємодією розуміє спосіб реалізації спільно узгодженої діяльності (забезпечення або виконання завдань), яка визначена спеціальною метою (саме її досягнення), що здійснюється в межах компетенції суб'єктів комунікації.

Терміни «співпраця», «спільність», «співробітництво» також використовуються при характеристиці терміну «взаємодія». Уточнимо, що термін «співпраця» утворилась шляхом поєднання двох слів і походить від словосполучення «спільна праця» – спільна з ким-небудь діяльність [8]. У свою чергу «спільний» – це той, що належить усім чи багатьом, призначений для колективного користування, який виконується або досягається всіма у суспільстві (групі) [8; 13]. У психології, співробітництво, поряд із суперництвом є видом взаємодії. Де воно передбачає такі дії, які сприяють організації спільної діяльності, забезпечують її успішність, узгодженість, ефективність [14].

Л. Шморгун і Н. Небітова визначають співпрацю і співробітництво як етапи взаємодії, вказуючи на те, що для того, щоб розпочався процес взаємодії необхідно виникнення низки умов: спочатку виникає потреба у взаємодії, потім мотив і на останок у всіх учасників (суб'єктів) взаємодії повинен бути інтерес у співпраці (спільній діяльності). Отже, за наявності цих трьох умов,

сторони можуть переходити до наступного етапу – до співробітництва [13; 15]. На нашу думку, співпраця і співробітництво – це види взаємодії, а не етапи.

Слід розуміти, що під час запровадження правового режиму воєнного стану відбувається зміна структури взаємовідносин між органами влади і громадянським суспільством. Оскільки з одного боку, взаємодія як суспільне явище характеризується тим, що шляхом впливу вносить певну організованість та системність у спільну діяльність, а суб'єкти такої діяльності повинні бути обізнаними, свідомими та толерантними до потреб кожного із її учасників [13], а з іншого – така спільна діяльність певним чином обмежується, внаслідок введення правового режиму воєнного стану. Тому на перший план взаємодії виходить забезпечення оборони держави, відсіч військової агресії та формування такого інформаційного простору, який би допоміг як громадянам України, так і не громадянам: отримувати достовірну та повну інформацію; проводити інформаційні заходи, спрямованих на підвищення рівня обороноздатності держави та на протидію інформаційним операціям агресора (противника) [16].

Відповідно, інформаційне забезпечення громадськості про фактичний стан безпечного середовища, пов'язаного із широкомасштабною збройною агресією Російської Федерації проти України є обов'язком держави, реалізація якого покладена на низку суб'єктів, як сектору безпеки та оборони, так і інших представників формування інформаційного простору. Ключовим у зазначеному є те, що всі ці суб'єкти мають діяти спільно та скоординовано задля забезпечення виконання завдань правового режиму воєнного стану.

Висновки. На основі отриманих у ході дослідження результатів, можна узагальнити, що реалізація спільно узгодженої діяльності суб'єктів сектору безпеки та оборони України між собою, а також іншими суб'єктами публічної влади та громадянського суспільства під час запровадження правового режиму воєнного стану є надзвичайно важливою. Належне інформаційне забезпечення громадськості є одним із завдань правового режиму воєнного стану. Його реалізація передбачає виваженість обрання форм підготовки та оприлюднення інформації. Тому у досліджуваному контексті поняття «взаємодія» слід трактувати як спосіб виконання завдань правового режиму воєнного стану сутність якого репрезентує об'єднання зусиль усіх уповноважених суб'єктів інформаційного простору задля позитивного впливу на населення, розповсюдження достовірної інформації, формування патріотичного ставлення та віри у силу та можливості держави відстоювати свої національні інтереси способом реалізації військової сили, а також спонукання якомога більшого числа осіб долучитись до волонтерського руху.

Список використаних джерел:

1. Ковалів М. В., Іваху В. О. Діяльність органів внутрішніх справ в умовах воєнного стану. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія : Юридичні науки. 2016. № 837. С. 65–70.
2. Терещенко Л.О., Матієнко-Зубенко І.І. Інформаційні системи і технології в обліку. К. : КНЕУ, 2004. 187 с.
3. Серебряк К.І. Проблеми інформаційного забезпечення регіонального співробітництва. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2015. № 7(224). С. 68-73.
4. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241.
5. Жук Т. Адміністративно-правові засади забезпечення взаємодії контррозвідальних органів з іншими суб'єктами сектору безпеки з метою охорони національних інтересів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / НДПП. Київ, 2021. 230 с.
6. Словник української мови Т. 1. Наук. думка, 1970. 346 с.
7. Український Радянський енциклопедичний словник: в 3-х т. ; уклад. М. Бажан, І. Білодід, О. Гурій та ін. К., 1966. Т. 1. 436 с.
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005.
9. Бабич А. О. Форми взаємодії між суб'єктами необережного співзаподіяння. *Питання боротьби зі злочинністю*. № 40 (2020) С. 81–87.
10. Андрощук І. Взаємодія як педагогічна категорія. *Педагогічний дискурс*. 2013. Вип. 14. С. 15–19.
11. Халецька А., Халецький А. Інституціональне забезпечення взаємодії органів державної влади та громадянського суспільства. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2014. № 5.

12. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 28. Ст. 250.
13. Небігова Н. Ю. Адміністративно-правові засади взаємодії органів національної поліції з державними та громадськими інституціями у сфері протидії торгівлі людьми в Україні: : дис. ... доктора філософії : 081 «Право». Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2021.
14. Філоненко М. Психологія спілкування : навчальний посібник / К. : Центр учбової літератури, 2008. 224 с.
15. Шморгун Л. Г. Менеджмент організацій. К., 2010. 452 с.
16. Про основи національного спротиву: Закон України від 16.07.2021 р. № 1702-IX. *Відомості Верховної Ради*. 2021. № 41. Ст. 339.